

Dvoufaktorová modifikace Dotazníku pomstychtivosti¹

Pomstychtivost

Pomsta je „odplata, odvěta za něco zlého, bezohledného provázená neochotou smířit se s příkořím. Objevuje se již ve starozákonném oko za oko.“ (Hartla & Hartlová, 2010). Pomstychtivost následně chápeme jako touhu po výše zmíněném.

Slavný citát amerického psychiatra Geralda G. Lampolského říká, že „nenávisť, hořkost a pomstychtivost jsou mocné pocity, které maří samy sebe a jsou intelektuálně i emocionálně vyčerpávající“ (Chromý, 1992).

Dotazník pomstychtivosti

Pro tuto malou studii jsme si vybrali *Dotazník pomstychtivosti* (Chamrád, Toman & Tomášek, 2017/2018)². Všechny položky inventáře byly formou oznamovacích vět v první osobě, přičemž respondent následně volil jednu z následujících možností:

rozhodně ne – spíše ne – spíše ano – rozhodně ano

Položky byly následně obodovány od 1 do 4 bodů, kde 4 body svědčily pro úplný souhlas a naopak. Žádná z položek není reverzního typu. Respondentům byla v náhodném pořadí předloženo těchto 14 tvrzení:

1. Utekl/a byste nepříjemné servírce z restaurace bez placení?
2. Neuvolnil/a byste místo v dopravním prostředku MHD nepříjemnému důchodci?
3. Podtrhl/a byste spolužákovi/kolegovi židli, který vám to samé udělal včera?
4. Poškrábal/a byste auto sousedovi, který si na vás bezdůvodně stěžuje?
5. Ublížil/a byste vrstevníkovi, jehož otec vám ublížil?
6. Ublížil/a byste vrstevníkovi, jehož otec ublížil vašemu otci?
7. Podvedl/a byste partnera, který podvedl vás?
8. Zveřejnil/a byste intimní fotky partnerky poté, co vás podvedla?
9. Sabotoval/a byste práci během neplaceného přesčasu, když víte, že to ublíží vašemu zaměstnavateli?

¹ Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese: <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=187>

² Tento inventář vznikl v rámci předmětu Psychometrika I na Katedře psychologie Filozofické fakulty Univerzity Palackého. Práce i data jsou dohledatelná na stránce: https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/pmlab/zpravy/zprava0101_1.pdf

10. Šlápl/a byste „nechtěně“ na nohu člověku, který na vás dříve omylem vylil kávu?
11. Projel/a byste kaluží tak, abyste postříkal náhodného chodce, jelikož se vám v minulosti stalo to stejné?
12. Nedošel/a byste na schůzi s člověkem, který několikrát odložil původně smluvený termín?
13. Udělal/a byste nějaký naschvál někomu, kdo pomlouvá vašeho kamaráda?
14. Neposkytl/a byste studijní materiály člověku na základě informace, že on sám materiály neposkytuje?

Další informace ohledně metody sběru dat, výzkumného souboru apod. naleznete v původní zprávě autorů, viz pozn. pod čarou výše.

Uvedený set testových položek autoři podrobili faktorové analýze při zvolení metody hlavní osy. Autoři dle sutinového grafu konstatovali přítomnost jediného faktoru, který nazvali jako *Míra pomstychtivosti*. My bychom však chtěli předpokládat, že tento model má faktory dva. Položky bychom rozdělili na dva bloky: 1, 2, 7, 8, 9, 12, 14 a 3, 4, 5, 6, 10, 11, 13, protože se domníváme, že první sada položek vypovídá o něčem, co bychom mohli pojmenovat jako *Touha po zadostiučinění*, naproti tomu poslední čtyři druhou sadu položek bychom pojmenovali jako *Agresivita*. V této malé studii si chceme ověřit, zda data podporují náš předpoklad dvoufaktorového modelu.

Jednofaktorový model

Nyní prezentujeme výsledky, které sami autoři uvádějí v původní zprávě. Set testových položek autoři podrobili faktorové analýze při zvolení metody hlavní osy. Sutinový graf podpořil jejich předpoklad jednofaktorového modelu. Autoři dále prováděli test položka-celek a dospěli k názoru, že položka č. 2 a položka č. 12 s celkovou škálou korelují nejméně a jejichž vyřazení by tak přispělo k nárůstu vnitřní konzistence, a to z důvodu jejich nejasné a tím pádem problematické formulace. Pro zjištění reliability škály byl použit Cronbachův koeficient alfa, z něž lze konstatovat vnitřní konzistenci metody 0,75, což je považováno za uspokojivé.

Dvoufaktorová modifikace v rámci konfirmativní faktorové analýzy

V rámci naší teorie jsme předpokládali dvě subškály – *Touha po zadostiučinění* (v tabulce jako TPZ) a *Agresivita* (v tabulce jako A). K ověření tohoto předpokladu jsme využili konfirmatorní faktorovou analýzu (dále jen CFA). CFA vyšla uspokojivě ($\chi^2 = 201,965$, $df = 76$, $p < 0,01$, CFI = 0,960, TLI = 0,953, RMSEA = 0,059).

Faktorové náboje v případě našeho dvoufaktorového modelu byly následující, viz „Estimate“:

Factor loadings

Factor	Indicator	Symbol	Estimate	Std. Error	z-value	p	95% Confidence Interval	
							Lower	Upper
TPZ	p1	λ_{11}	0.656	0.035	18.603	< .001	0.587	0.725
	p2	λ_{12}	0.220	0.030	7.230	< .001	0.160	0.279
	p7	λ_{13}	0.408	0.030	13.468	< .001	0.349	0.467
	p8	λ_{14}	0.649	0.039	16.486	< .001	0.572	0.726
	p9	λ_{15}	0.569	0.033	17.380	< .001	0.505	0.633
	p12	λ_{16}	0.343	0.030	11.380	< .001	0.284	0.402
	p14	λ_{17}	0.376	0.030	12.627	< .001	0.317	0.434
A	p3	λ_{21}	0.565	0.027	21.170	< .001	0.513	0.617
	p4	λ_{22}	0.667	0.029	22.825	< .001	0.610	0.725
	p5	λ_{23}	0.796	0.027	29.351	< .001	0.742	0.849
	p6	λ_{24}	0.709	0.026	27.418	< .001	0.658	0.760
	p10	λ_{25}	0.643	0.028	23.306	< .001	0.589	0.697
	p11	λ_{26}	0.599	0.032	18.823	< .001	0.537	0.661
	p13	λ_{27}	0.559	0.027	20.854	< .001	0.506	0.611

V tabulce můžeme vidět, že obzvláště faktorový náboj položek č. 2, 12 a 14 je velmi nízký a položková analýza ukázala, že korelace těchto položky vůči ostatním položkám je taktéž velmi nízká, proto by bylo vhodné uvažovat o jejich vyřazení v případné revizi dotazníku. Na základě výsledků CFA ($\chi^2 = 201,965$, $df = 76$, $p < 0,01$, $CFI = 0,960$, $TLI = 0,953$, $RMSEA = 0,059$) a zjištěných faktorových nábojů konstatujeme, že nově vytvořený dvoufaktorový model je použitelný a mohl by sloužit jako alternativa původního jednofaktorového modelu.

Literatura

Chromý, Z. (1992). *Abeceda moudrosti*. Praha: Proxima

Harl. P & Hartlová, H. (2010). *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál.